

Předkládací zpráva pro Parlament

Římský statut Mezinárodního trestního soudu (dále jen „ŘS“) je mezinárodní smlouvou, která ustavuje Mezinárodní trestní soud (dále rovněž „Soud“). ŘS byl přijat a otevřen k podpisu na mezinárodní diplomatické konferenci v Římě dne 17. července 1998 a v platnost vstoupil dne 1. července 2002. Soud má stíhat nejzávažnější zločiny podle mezinárodního práva (genocidu, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a do budoucna rovněž agresi) v případě, že je v souladu s principem komplementarity nemohou nebo nechtějí stíhat příslušné státy samy. K aktuálnímu datu má ŘS 123 smluvních stran (ze stálých členů Rady bezpečnosti OSN neratifikovaly ŘS USA, Ruská federace a Čínská lidová republika¹; ze států NATO kromě již zmíněných USA také Turecko; Soud aktivně a zcela podporuje Evropská unie a její členské státy).

Soud je místně příslušný pro zločiny podle mezinárodního práva, které byly spáchány na státním území smluvní strany ŘS, včetně na palubě jí registrovaných lodí a letadel (princip teritoriality), nebo pokud byly spáchány občanem smluvní strany ŘS (princip aktivní personality). V případě, kdy o předložení situace požádá Rada bezpečnosti OSN, bude mít Soud jurisdikci nad zločiny podle mezinárodního práva, i pokud byly spáchány na území a občany států, které nejsou smluvními stranami Soudu. K této situaci došlo zatím dvakrát, v roce 2005 rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1593 byla do jurisdikce Soudu svěřena situace v súdánském Dárfúru a v roce 2011 rezolucí stejného orgánu č. 1970 situace v Libyi.

Zahájit vyšetřování může žalobce třemi způsoby: na žádost smluvní strany (jak se stalo v případech Středoafričské republiky, Ugandy, Konžské demokratické republiky a Mali); na žádost Rady bezpečnosti OSN jednající na základě kapitoly VII Charty OSN (výše uvedené případy súdánského Dárfúru a Libye); sám z vlastní iniciativy se souhlasem přípravného senátu (případy Keni, Pobřeží Slonoviny a Gruzie).

Česká republika se stala smluvní stranou ŘS dne 1. října 2009 (84/2009 Sb.m.s.). Podpora mezinárodního trestního soudnictví a Mezinárodního trestního soudu je trvalou součástí koncepce české zahraniční politiky. U Soudu rovněž působí český soudce Robert Fremr, zvolený na funkční období 2012 – 2021.

Přechodné ustanovení článku 124 ŘS² bylo přijato Římskou konferencí v roce 1998 s cílem umožnit budoucím smluvním stranám odložení jurisdikce Mezinárodního trestního soudu na dobu sedmi let od dobu vstupu v platnost ŘS pro danou smluvní stranu vůči

¹ USA jsou zastánci myšlenky mezinárodní trestní spravedlnosti a soudnictví a Mezinárodní trestní soud různými formami podporují. Během funkčního období prezidenta Clintona ŘS podepsaly, za Bushovy administrativy však oznámily, že nemají úmysl stát se jeho smluvní stranou. Ruská federace ŘS podepsala, v listopadu 2016 oznámila, že nemá úmysl stát se smluvní stranou. Čínská lidová republika ŘS nepodepsala.

² „Nezávisle na ustanoveních čl. 12 odst. 1 a 2 může stát, jakmile se stane smluvní stranou tohoto Statutu, prohlásit, že po dobu sedmi let od vstupu Statutu v platnost pro dotčený stát nepřijímá jurisdikci Soudu vůči kategorii zločinů uvedené v čl. 8 v případech, kdy byl zločin domněle spáchán jeho státními občany či na jeho území. Prohlášení podle tohoto článku lze kdykoli odvolat. Ustanovení tohoto článku přezkoumá revizní konference svolaná v souladu s čl. 123 odst. 1.“

válečným zločinům v případech, kdy byl zločin domněle spáchán občany dané budoucí smluvní strany či na jejím území. V pozadí přijetí tohoto přechodného ustanovení bylo úsilí o dosažení univerzality Římského statutu, tj. umožnění přístupu k Mezinárodnímu trestnímu soudu co největšímu počtu států a v důsledku toho i co nejširší jeho jurisdikce.

Ustanovení článku 124 Římského statutu bylo využito dvakrát, v roce 2000 Francouzskou republikou a v roce 2002 Kolumbijskou republikou – v obou případech již právní režim na základě prohlášení dle předmětného článku není v platnosti, neboť Francouzská republika předmětné prohlášení dne 13. srpna 2008 odvolala a v případě Kolumbijské republiky uplynula maximální sedmiletá doba, na kterou jej bylo možné použít.

Na revizní konferenci v ugandské Kampale v roce 2010 byla konsensem přijata rezoluce RC/Res.4 o zachování čl. 124 ve stávající podobě, a o jeho dalším přezkumu během 14. Shromáždění smluvních stran ŘS v roce 2015, které konsensuálně přijalo rezoluci ICC-ASP/14/Res.2 (český překlad je uveden dále) obsahující rozhodnutí o jeho vypuštění. Důvody vedoucí k vypuštění tohoto přechodného ustanovení spočívají v jeho obsolentnosti a ve snaze o zachování integrity ŘS. Přijetí rezoluce bylo prvním krokem; další postup je stanoven článkem 121 odst. 4 ŘS, tj. změna vstoupí v platnost pro všechny smluvní strany jeden rok poté, co sedm osmin z nich uloží ratifikační listiny či listiny o přijetí u generálního tajemníka Organizace spojených národů, který je depozitářem ŘS.

Účelem vnitrostátního projednání změny článku 124 ŘS je tedy dokončení procesu vyjádření souhlasu se změnou / vypuštěním článku 124 ŘS. Vzhledem k proceduře stanovené v článku 124 není toto ustanovení pro Českou republiku ani teoreticky využitelné, neboť sedmiletá doba od vstupu ŘS v platnost pro Českou republiku, po kterou bylo možné učinit dané prohlášení, uplynula k datu 1. října 2016.

Paralelně probíhají vnitrostátní schvalovací procesy dalšími smluvními stranami. K aktuálnímu datu přijaly změnu / vypuštění článku 124 ŘS tyto smluvní strany ŘS: Finsko (23. 9. 2016), Nizozemsko (20. 3. 2017), Norsko (1. 7. 2016), Slovensko (28. 10. 2016), Portugalsko (11. 4. 2017), Rakousko (22. 9. 2017), Francie (19. 3. 2018), Itálie (13. 4. 2018), Chorvatsko (27. 4. 2018) a Rumunsko (14. 6. 2018).

Vypuštění článku 124 je změnou ŘS, mezinárodní úmluvy, kterou Česká republika ratifikovala podle článku 10a odst. 1 Ústavy České republiky, ústavního zákona 1/1993 Sb., v platném znění. Jelikož změna mezinárodní smlouvy musí být vnitrostátně projednána stejným způsobem jako její sjednání, je k přijetí změny čl. 124 ŘS v souladu s čl. 10a odst. 2 a čl. 39 odst. 4 Ústavy České republiky třeba souhlasu ústavní většiny, tj. třípětinové většiny všech poslanců a třípětinové většiny přítomných senátorů.

Změna / vypuštění článku 124 je v souladu s ústavním pořádkem a ostatními částmi právního řádu České republiky, se závazky vyplývajících z členství České republiky v Evropské unii, se závazky převzatými v rámci jiných platných mezinárodních smluv, s mezinárodním obyčejem a s obecně uznávanými zásadami mezinárodního práva. Přijetí změny nebude mít dopad na státní rozpočet.

Vláda České republiky vyslovila souhlas s přijetím změny článku 124 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu na své schůzi dne 11. září 2017 usnesením č. 644.

Rezoluce ICC-ASP/14/Res.2

Konsensuálně přijata na 11. plenárním zasedání dne 26. listopadu 2015

ICC-ASP/14/Res.2

Rezoluce týkající se článku 124

Shromáždění smluvních stran Římského statutu,

Připomínajíc, že podle Římského statutu ustanovení článku 124 přezkoumá revizní konference svolaná v souladu s čl. 123 odst. 1, a *připomínajíc* rozhodnutí revizní konference Římského statutu konané v roce 2010 v Kampale v Ugandě o zachování článku 124 a dalším přezkumu tohoto ustanovení během 14. zasedání Shromáždění³,

Konstatujíc, že během 13. zasedání Shromáždění rozhodlo o přezkumu ustanovení článku 124 Římského statutu v rámci pracovní skupiny Shromáždění smluvních stran [ustavené za účelem posouzení změn Římského statutu a Procesního a důkazního řádu]⁴,

Dále konstatujíc doporučení pracovní skupiny Shromáždění smluvních stran [ustavené za účelem posouzení změn Římského statutu a Procesního a důkazního řádu] vypustit článek 124⁵,

Přezkoumajší ustanovení článku 124 v souladu s Římským statutem a *jednajíc* podle článku 121 Římského statutu,

1. *Přijímá* změnu článku 124 Římského statutu obsaženou v příloze k této rezoluci;
2. *Připomíná*, že změna podléhá ratifikaci či přijetí a vstoupí v platnost podle článku 121 odst. 4 Římského statutu;
3. *Vyzývá* všechny smluvní strany, aby ratifikovaly nebo přijaly změnu článku 124;
4. *Pobízí* všechny státy, které tak dosud neučinily, aby ratifikovaly nebo přistoupily k Římskému statutu, a při té příležitosti rovněž ratifikovaly nebo přijaly změnu článku 124.

³ Úřední záznam... Revizní konference... 2010 (RC/11), část II, RC/Res.4.

⁴ Úřední záznam Shromáždění smluvních stran Římského statutu Mezinárodního trestního soudu, Třinácté zasedání, New York, 8. – 17. prosince 2014 (ICC-ASP/13/20), svazek I, část III, ICC-ASP/13/Res.5, příloha I, odst. 15 b).

⁵ ICC-ASP/14/34.

Příloha

Změna článku 124 Římského statutu

Článek 124 Římského statutu je vypuštěn.

V Praze dne 3. července 2018

Předseda vlády:

Ing. Andrej Babiš v. r.